

superiorem sibi constituere possint, cuius contrarium tamen ipse Hobbius agnuit. Equidem medela aliqua videtur adferri posse huic doctrinae, considerando Deum velut omnium superiorem, quod etiam subinde fit ab auctore. Nempe dicet aliquis, dogma offendere tantum specie prauitatis, si vero profundius introspicias, nihil mali deprehendi; quum semet corrigat, et remedium secum ferat; quoniam status sine superiore fingi quidem possit docendi gratia, existere autem non possit, quod omnes per naturam Deo subdantur. Ita iam et pacta hominum superiorem, et consensus gentium ius facient, Deo pactis validitatem praebente. Atque hoc quidem de Deo natura omnium superiore verissimum est; sed tamen ipsa per se doctrina offensione atque errore non caret, quae habet, ius decreto superioris nasci, utcumque excuset. Nam ut taceam, quod Grotius bene notauit, fore aliquam naturalem obligationem, et si daretur, quod dari non potest, Deum nullum esse, aut licet diuina existentia seponatur tantisper; quoniam certe multa ab hominibus erga alios exigit propria conseruationis commoditatisque cura, quae Hobbius etiam pro parte annotauit: et hoc obligationis vinculum latronum societates exemplo suo confirmant, dum aliis hostes, inter se quaedam officia colere coguntur; quamquam, ut iam notauimus, imperfectum sit valde ius naturae, quod ex hoc solo fluat: haec, inquam, ut taceam, sciendum est, Deum ipsum laudari, quod iustus est, adeoque esse quandam, immo potius esse summam ipsius Dei iustitiam; etsi superiore careat, et sponte naturae excellentis omnia bene agat, ut nemo de eo cum ratione queri possit. Neque ipsa norma actionum aut natura iusti, a libero eius decreto, sed ab aeternis veritatibus diuino intellectui obiectis pendet; quae ipsa, ut sic dicam, diuina essentia constituuntur: meritoque a theologis auctor reprehensus est, quando contrarium defendit; credo, quod prauas consequentias non perspexisset. Neque enim iustitia essentialis Dei attributum erit, si ipse ius et iustitiam arbitrio suo condidit. Et vero iustitia seruat quasdam aequalitatis proportionalitatisque leges, non minus in natura rerum immutabili diuinisque fundatas ideis, quam sunt principia Arithmetica et Geometriae. Neque adeo iustitiam aut bonitatem quisquam diuini arbitrii esse defendet, nisi qui et veritatem: quod paradoxon inauditum Cartesio excidit, insigni documento, magnos posse viros magnopere labi; quasi scilicet triangulum sit trilaterum, aut duo contradictoria incompatibilia sint, aut denique ipse existat Deus, quia ita Deus iustus sit. Sequeretur etiam, quod quidam imprudenter dixere, Deum iure posse damnare innocentem, quando hoc ipsum ius facere poterat. Nimirum qui talia excidere sibi passi sunt, non distinxere iustitiam ab ἐντελέχεια. Deus ob summam in omnia potestatem est ἀντεθεός; quum nec cogi, nec puniri possit, neque rationibus cuiquam reddendis obnoxius sit; sed ob iustitiam ita agit, ut omni